

való volt, itt viszont a főhős közvetlen családi felmenőinek, valamint saját felnőtté érésének szerelmi szála fűzött meséjét (kereséstörténetét) teszi posztmodernül töredezetté a szerző historikus figyelme. Ám a regény ennek ellenére, vagy ezzel együtt lebilincselő: egyszerre könnyed, mert olvasható, ugyanakkor mély, mert plasztikusan árnyalt.

JENEI GYULA

(Pont Kiadó, Budapest, 2008,
252 oldal, 2240 Ft)

ANTONIA ARSLAN: *Pacsirtavár*

A 20. századot sokan nevezik a genocídiumok évszázadának is. A szót a tudományos irodalomban először Raphael Lemkin zsidó származású lengyel ügyvéd használta 1944-ben. Szóhasználata a század első két nagy népirtásához kötődik: az I. világháború alatt az Oszmán Birodalomban az örmények ellen, és a II. világháborúban Európában a zsidóság ellen elkövetett tömeggyilkosságokhoz. Lemkin helyesen ismer fel, hogy ezek a bűncselekmények nem egyszerű tömegmészárlások voltak. Alaposan megvizsgálta az oszmán és a náci vezetők embergyűlölő politikai céljait, módszereit, és arra a következtetésre jutott,

hogy amit tettek, az nem más, mint egy teljes nemzet elpusztításának kísérlete. Ez utóbbi fogalom tudományos elnevezése a genocídium.

Magyar nyelven az örmény nép szenvedéséről nem sokat olvashatunk eddig Franz Werfel *Musza Dagb negyven napja* című regénye óta. 2007-ben fontos könyv jelent meg Nikolaj Hovhanniszján tollából *Örmény genocídium* címmel, amely a vérengzés történelmi hátterét mutatja be. Az irodalmi vonalat erősíti, hogy idén megjelent Antonia Arslan *Pacsirtavár* című könyve magyar nyelven is. A padovai egyetem visszavonult professzor asszonyának ez az első regénye. Örmény származása ellenére nem válik elfogulttá, ami igen nagy szó, ha magunk elé idézzük azt az elképesztő szenvedést, amelyet az örményeknek kellett kiállniuk azokban az években.

Az olvasó családtörténetet tart a kezében. A könyv egy olyan jómódú, az Oszmán Birodalom anatóliai területein maga teremtette jólétben élő örmény család történetét mutatja be, amelyet szó szerint bedarált a történelem. Igazi mikrotörténelem: az egyes családtagok sorsa mind egy-egy mozaikkocka, melyek egymás mellé téve tízezernyi más családdal együtt jelenítik meg több mint másfél millió örmény pusztulását.

A békebeli világ bemutatásának minden sorában érződik a feszült-

ség, amely oldalról oldalra fokozódik, szinte elviselhetetlenné válik. A szenvedéstörténet természetesen, mint az emberi történelem során mindig, a férfiak összegyűjtésével kezdődik. A férfiak soha nem térnek haza, lemészárolják őket, csakúgy, mint a főszereplő család férfi tagjait. A fanatikus gyilkosok a nőket, gyermekeket életben hagyják, akik elindulnak a hosszú és valószínűleg céltalan vándorlásra, melynek valódi célja az volt, hogy mind egy szálig elpusztuljanak. Csak összeszorult gyomorral lehet olvasni az újabb rémtetteket, melyeket a védtelenné vált nők, öregek ellen követnek el. Egyszerűen nem lehet nem párhuzamot vonni az európai zsidóság későbbi szenvedéseivel: először törvényekkel taszították őket másodrendű állampolgárrá, azután nem dolgozhattak szakmájukban. Később gettókba telepítették, majd – természetesen előre kitervelten – szép lassan megfosztották őket minden vagyonuktól, aztán marhavagonba zsúfolták és végül cinikus hazugságok után meggyilkolták őket.

Volt kitől tanulniuk a nácioknak: a török fanatikusok e regényben ugyanezt teszik, még ha a sorrend kicsit más is. Egyik nap megölték a férjeiket, másnap kardéltre hányták gyermekeiket, majd elvették aranyukat, később megerősítették

őket, azután elvették a használati tárgyaikat, szép lassan pedig még a ruháikat is. De jó olvasni, hogy voltak olyan törökök is, akik éjszaka éltel csempészték az éhezőknek, eltemették a halottakat, és a katonák között is volt, aki nem engedte át magát a legalantasabb ösztönöknek. A regényben található szerelmi szál, amely természetesen örmény lány és török fiú között szövődik, fontos elem, hiszen kell a szeretet, a remény és a szerelem, ami ellenszegül a pusztulásnak, ami reményt ad a túlélésre.

Szép regény, jó stílusban írva, mély mondanivalóval. Kötelező olvasmány.

TULOK PÉTER

(Fordította Király Kinga Júlia,
Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2008,
270 oldal, 2790 Ft)

HANNU MÁKELÄ: *Anya*

Miután befejeztem az *Anya* olvasását, napokig (na jó, hetekig) gondolkodtam azon, mit, de leginkább azon, milyen formában írhatnék a regényről. Nem volt könnyű a feladat. A könyvvel kapcsolatos élményeim, érzéseim alapján úgy gondoltam: ez egy valóban jó

